

Mobergatorpet, Hössö Norregård (del av Vackratorp)

Av Ingolf Berg, Lidingö
oktober 2018

Mobergatorpet tillkom under slutet av 1700-talet. Det var beläget på nuvarande Vackratorp, några hundra meter innan man kommer fram till nuvarande torpstugan. Det omålade huset med torvtak innehöll ett rum och kök och var en liten, ca 15 kvm stor (5x3 meter), ryggåsstuga med 2,30 m till takåsen. Torpet var inte värt att tas upp för inlösen när Häradsallmänningen privatiserades 1840.

Mobergatorpet är en sådan nedlagd torpmiljö med sevärd, delvis speciella husgrunder (RAÄ Skatelöv 460 och 464) och ett röjningsröseområde med olika stora röjningsrösen, stenmurar och stentippar (RAÄ Skatelöv 458). Ett 100-tal röjningsrösen är upp mot 10 meter i diameter och intill 1,5 meter höga med sådan toppig profil som är vanlig vid torp. Även mindre röjningsrösen med flack profil förekommer i området, som en indikation på att torparen här stenröjde inom ett äldre röjningsröseområde, som var övergivet när torparen etablerade sig på platsen. Vissa delområden med äldre röjningsrösen förefaller finnas kvar efter att torparen stenröjde mer intensivt inom valda delområden, och vid sidan av alla röjningsrösen också lade upp stenar i stora stenmurar.¹

1840–1870 var Johannes Svensson torpare. Han var gift med Elin Abrahamsdr. (f 1805) och de hade barnen Martha f 1832, Sven Magnus f 1834, Anders f 1835, Jöns f 1838, Johan (1840-1841) och Stina Cajsa f 1842. År 1870 blev Johan Svensson ny torpare.

1880-1887 hade Anna-Britta Johannsdr. (f 1847) torpkontraktet med Stephens och hon skötte torpet tillsammans med drängen Johan Andersson (f 1828). Arrendet uppgick till 225 kronor men nedsattes 1887 till 175 kronor. Vid årsskiftet 1887/88 häftade Anna-Britta i skuld till Stephen på 230 kronor och betalade därefter 100 kronor i arrende vid ett tillfälle.

Torpare på Mobergs torp

- 1840 var Johannes Svensson (f 1800 i Bergunda sn.) torpare
- 1870 John Svensson.
- 1886 finns inte Mobergs torp med i avlöningsboken.

¹ Ref. Landskapsarkeologerna, Rapport 2014:19

- 1887 var Anna Britta Johannesdr² (1847-1918) torpare och betalar 100 kronor i arrende till Stephens. Vid sekelskiftet 1900 bodde hon och drängen Johan Andersson (f 1828) i Mobergs torp. Hon hade torpkontrakt 1880-1887. Anges som fattig och sjuklig torpare i husförhörslängden 1881 – 1890. Anna Britta dog ensam på torpet 1918, varefter det revs.

Mobergs torp med ängslada i bakgrunden. Bild från 1940-talet. Sonja (Berg) Gustavsson, Hagstad Granelund, vid stättan till torpet. Från häradvägen till Vackratorp passerades Mobergs torp som låg strax intill. (Foto Knut Berg)

² Dotter till tidigare torparen Johannes Svensson (f 1800) i Mobergatorpet.

Ängsladan vid Mobergs torp, foto från 1967 av Hans Welling.

Mobergs torp revs 1918 och 1923 återanvändes virket vid uppförandet av bostadshuset i Brittelund, under Silkesnäs. Ägare av Brittelund var då Karl Hellberg som dog året därpå.

Ängsladan intill Mobergatorpet på Vackratorp. Foto december 1990 av Ingolf Berg.

Mobergartorpet, resterna av ängsladan 201 (foto Landskapsarkeologerna)

(460) Husgrund, 10x7 m (NÖ-SV), tvådelad. Den nordöstra delen, 7x5 m (NV-SÖ), har stenfoto, 0,5 m hög, med källare uppe på den platta som bildas av stenfoten. Källaren är kupolformad, 4 m i diameter och 1 m hög med i SÖ en ingång, 1 m bred och 0,5 m hög, med synliga trärester innanför. Troligen inrasad ingång utan tydliga lämningar efter inrasningen. Den sydvästra delen, 7x5 m (NV-SÖ), består i NV och SV av en kallmurad vägg, 0,5 m bred och intill 1,5 m hög och gränsar i NÖ mot stenfoten tillhörig källargrunden. I S en stensamling, 2 m i diameter och 0,4 m hög med i mitten en grop, 1,5 m i diameter och 0,3 m djup, troligen spis/ugn. Mellan stensamlingen och stenfoten till källargrunden en ingång, 1,5 m bred. Enligt uppgift Mobergstorpet. Svag SO-sluttning av moränmark. Blandskog. Ref. Hössöboken.

(464) Bebyggelselämningar efter torp, ca 55x20 m (NNV-SSÖ), bestående av tre husgrunder och en stenmur. Två av husgrunderna består av spisrösen och har oklara begränsningar. Den ena husgrunden med spisröse är ca 6x5 m (N-S). Spisröset, i NV, är 2 m i diameter och 1,4 m högt av delvis kallmurade stenar, 0,2-0,5 m stora. Ö om spisröset syns ett hörn av stenfoto, 0,2-0,3 m hög, samt möjligen enstaka grundstenar. I SV en försänkning 2 m i diameter och 0,3 m djup. Den andra husgrunden med spisröse, belägen 1 m från den första, saknar synlig begränsning. Spisröset är 2 m i diameter och 1,3 m högt av delvis kallmurade stenar, 0,2-0,5 m stora. Det kan inte uteslutas att spisrösen ligger i en och samma husgrund med oklar begränsning. Den tredje husgrunden, 6x4 m (VNV-ÖSÖ) ligger ca 20 m S/SSÖ om

husgrunderna med spisirösen. Den består av kallmurade väggar, 0,5 m breda och 1,5 m höga, med i SSV en ingång, 1,5 m bred. Trärester efter tak syns på stenväggen. Ängslada enligt uppgift. Stenmuren, i områdets nordvästra del, 9x1 m (N-S) och 1 m hög, förefaller höra till bebyggelsen. Enligt uppgift Mobergstorpet. Avsats i S-sluttning nära krön av liten moränhöjd. Lövskog. Ref. Hössöboken..

Källa: Landskapsarkeologerna, Rapport 2014:19